

ПРЕГЛЕД НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ СТРЕС ТЕСТВАНЕТО НА КРЕДИТНИТЕ ИНСТИТУЦИИ – С ФОКУС СТАБИЛНОСТ НА БЪЛГАРСКАТА БАНКОВА СИСТЕМА

Ас. д-р Георги Ангелов
СА „Д. А. Ценов” – Свищов

***Резюме:** Фалитът на Корпоративна търговска банка и последвалите сътресения в банковата ни система насочиха погледите към дейността на банките и съществено изостриха общественото внимание. Темата за стабилността на българските трезори стана изключително чувствителна и това налага извършване на всеобхватен, точен и прецизен преглед на тяхната дейност и финансовото им състояние. В настоящата разработка се извършва критичен анализ на резултатите от проведените стрес тестове на българските банки с оглед възможностите за поддържане стабилността на банковата система. Оценката на качеството на банковите активи и капитал показват тревожни резултати за някои от кредитните институции в дългосрочен план, което налага предприемане на определени финансови мероприятия. Дали представените резултати отразяват действителната ситуация или са опит за налагане на дисциплина и реформи в банковия сектор е въпрос, чийто отговор подлежи на ревизия до 2018 г.*

***Ключови думи:** стрес тестове, кредитни институции, банкова система, стабилност.*

Последиците от развитието на световната икономиката в последното десетилетие неминуемо оставят тежък отпечатък върху състоянието на националното стопанство на РБългария. Пренасянето на негативните ефекти от сътресенията в различни обществени сфери засяга в значителна степен и банковата система на нашата страна. Ролята на банките за развитието и стабилността на всяка икономика е ключова, което налага стриктно да се следи както тяхната дейност, така и да се поддържа общественото доверие към трезорите. Тази задача се постига, от една страна, чрез непрекъснато наблюдение на оповестяваните от тях финансови отчети от страна на централната банка (дистан-

ционна проверка), а от друга, чрез периодично провеждане на мащабни и масови проверки на място или прилагане на стрес тестове.

След поредицата от промени в нашата банкова система – фаликтът на Корпоративна търговска банка, последвалата ликвидна криза на Първа инвестиционна банка, реструктурирането на ТБ Виктория, поглъщането на Алфа банка – клон България от страна Юробанк България (Пощенска банка), провеждането на тест, засягащ стабилността на българските банки е най-логичното действие, целящо затягане на тяхната дейност и запасване на общественото доверие в банковата система. Като ефективна мярка за противодействие на бъдещи кризи и/или преодоляване на по-нататъшното им разпространение централната банка на страна извършва стрес тестове на банковата система през юни 2016 г.¹

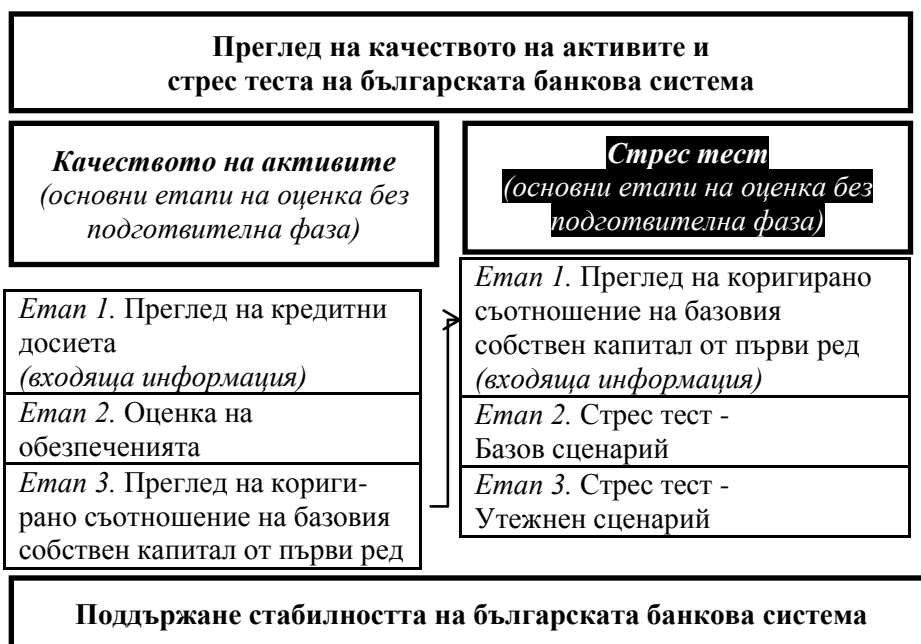
По своя замисъл проведеното у нас тестване на кредитните институции се определя като процес на аналитична надзорна оценка, която цели да установи способността на банките да поемат неочаквани загуби за капитала, произтичащи от продължително негативно икономическо развитие.² Основните цели на проведената проверка са декомпозирани както следва: оценка на качеството на банковите активи (кредити) и достоверността на обезпеченията по тях; определяне на способността на банките да поемат неочаквани загуби в неблагоприятна икономическа среда и предприемане на мерки за поддържане на стабилността на банковата система. На оценка е подложена надеждността на банките, така да планират капитала си, че да са способни да преодолеят ефектите от проявлението на специфичните рискове за банковата дейност. Самото тестване се провежда в две водещи насоки – проверка качеството на активите (с фокус случайна извадка от кредитните портфейли) и стрес тест, целящ да оцени достатъчността от капитал, осигуряващ нормалната дейност на банките при нормално развитие на икономиката и в условията на криза.

Прегледът на резултатите от надзорните оценки на българските банки не би бил достатъчно обстоятелствен, ако не даде отговор на два основни, а именно: ***Защо оценка на активите?*** и ***Достатъчно стабилни ли са българските банки за да устоят на бъдеща криза в икономиката и банковата система?***

¹ Повече темата относно същността на стрес тестовете и необходимостта от извършването им у нас вж. Ангелов, Г., Георгиева, Г. Стрес тестовете – инструмент за противодействие на криза или механизъм за въздействие върху банковата система. Предизвикателствата пред банковия мениджмънт: Научна сесия: Сборник с доклади - Свищов, 2015 г. АИ Ценов, 2015, с. 16-21

² Българска народна банка. Доклад за прегледа на качеството на активите и стрес теста на българската банкова система. Август 2016. с. 29.

В този аспект, отговорът на първия въпрос има следната логика – около 60-70% от активите на банките са представени от кредити³, които от своя страна се определят и като водещо направление в тяхната дейност и основен източник на доходи. След бързото развитие на банковата дейност у нас в периода 2008-2010 г., прекъснат от нахлуването на световната финансова криза, започва период на постепенно натрупване на задължения по вече одобрени и отпуснати кредити. В края на 2015 г. банковата система отчита значителен ръст на необслужваните кредити, чието отписване води до натрупване на огромни разходи, намиращи отражение в счетоводните документи под формата на провизии, а в последствие и загуби. Всичко това налага незабавна проверка на предоставените обезпечения по отпуснатите кредити, чието качество е гарант за възможността на банките да съберат обратно предоставения от тях кредитен ресурс. Затова основните етапи на оценката на активите се изразяват в преглед на кредитните досиета; оценка на обезпеченията и преглед на достатъчността на капитала и способността му да изпълнява основните си функции – защитна и оперативна.

Фиг. 1. Схема на компонентите и техните етапи в процеса на надзорен преглед на българската банкова система (обобщени от автора).

³ Вж. повече **Вътев, Ж.** Анализ на банковата дейност. Авангард принт. Русе. 2016 г.

По отношение на стабилността на банките да оцелеят в условията на нова криза въпросът е дискуссионен – от една страна стрес тестът отразява способността на капитала да покрие бъдещи загуби при нормално развитие на икономиката, а от друга оценява тази функция в условията на криза. Като входящи параметри при извършването на стрес тестването се използват получените данни от оценката качеството на активите.

Процедурата по проверка включваща посочените два основни компонента обхваща всичките 22 български банки, с изключение на 6-те клона на чуждестранни банки, функциониращи в България. Прегледът на качеството на активите засяга активи на обща стойност 84,2 млрд. лв., формиращи 96% от банковата система. Проверени са над 3400 кредитни досиета с обща равностойност от 21,6 милиарда лева или 75% от портфейлите на корпоративни кредити и големите кредити за малки и средни предприятия на банките. Резултатите⁴ показват необходимост от корекция на активите в размер на 665 млн. лв., декомпозирани както следва: 474,9 млн. лв. – преквалифицирани като необслужвани експозиции; 92,6 млн. лв., произтичащи от портфейли от жилищни ипотечни кредити; 56,5 млн. лв., произтичащи от корпоративния сегмент и от други кредити и 41,2 млн. лв. от преоценка на придобити активи. Анализът на обезценките показва допълнителна обезценка от 149 млн. лв., от които 78 млн. лв. са породени от кредити към домакинства, а 71 млн. лв., представляват нерегистрирани загуби. В таблица 1 (колона 3 и 4) са представени индивидуалните резултати на банките по отношение на адекватността на капитала от първи ред. Колона 3 отразява процентното отношение на капитала преди прегледа на банковите активи, а колона 4, този след проведените проверки. Установява се, че нито една от лицензираните у нас кредитни институции не работи с по-ниска капиталова адекватност от минимално установената у нас – 4,5%. Въпреки това драстични отклонения са налице при Първа инвестиционна банка и Инвестбанк, където фактичката капиталова адекватност е драстично под декларираната, съответно 2,21 пъти и 2,32 по-малка. Противоположна е ситуацията при дъщерната на Корпоративна търговска банка – Търговска банка Виктория, която има значително по-голяма последваща капиталова адекватност (3,31 пъти повече), но в резултат на предприетите мерки след фалита на КТБ.⁵

⁴ Българска народна банка. Доклад за прегледа на качеството на активите и стрес теста на българската банкова система. Август 2016. с. 21.

⁵ Търговска банка Виктория е осигурила покритие на допълнителните изисквания за капиталов и буфери посредством увеличение на базисния собствен капитал с 30 млн. лв. през м. февруари 2016 г.

Таблица 1. Индивидуални банкови данни за резултатите от ПКА и СТ на българската банкова система

№	Банка	Капитал от 1 ^{ви} ред (в %)		Базисен сценарии			Утежнен сценарии		
		Преди ПКА	След ПКА	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1	УниКредит Булбанк	24,4	24,3	1,9	4,5	7,3	-5,4	-6,2	-6,0
2	Банка ДСК	17,2	16,8	-0,3	-0,3	-0,1	-1,3	-1,3	-1,4
3	Първа инвестиционна банка	11,5	5,2	1,5	3,1	4,7	-4,3	-8,3	-12
4	Обединена българска банка	26,1	25,6	1,1	4,8	8,4	-0,1	0,1	0,2
5	Райфайзенбанк България	25,4	25,4	1,5	0,7	-0,3	-2,3	-3,1	-3,0
6	Юробанк България	22,2	21	1,8	3,7	6,1	-0,5	-0,8	-1,3
7	Сосиете Женерал Експресбанк	14	13,9	2,2	4,1	5,9	0,1	0,3	0,4
8	Централна кооперативна банка	12,7	12,8	0,3	0,7	1,1	-2,4	-4,5	-6,3
9	Банка Пиреос България	23,2	22,7	-1,2	-2,3	-3,5	-3,2	-6,7	-9,9
10	СиБанк	17,5	17,5	1,1	1,9	2,7	-1,7	-2,4	-2,6
11	Алианц банк	16,9	16,9	-0,5	0,1	-0,8	-1,2	-1,4	-1,7
12	Инвестбанк	14,6	6,3	-2,5	-5,2	-7,9	-4,9	-9,8	-14
13	Българска банка за развитие	53,2	53,9	0,7	1,5	2,1	-1,3	-0,7	-0,7
14	Про Кредит Банк България	17,1	17,1	3,1	3,0	2,8	-0,3	-0,5	-0,7
15	Общинска банка	16,1	16	1,2	1,0	1,0	-3,6	-6,8	-9,5
16	Интернешънъл асет банк	14,8	14,5	-1,3	-3,4	-5,5	-3,5	-7,4	-11
17	Българо-американска кредитна банка	21,4	20,9	0,6	-0,3	-1,4	-3,0	-6,2	-8,9
18	Търговска банка Д	20,1	19,9	-0,6	-0,5	0,5	-3,9	-5,0	-6,2
19	Ти Би Ай Банк	20,5	20,5	8,7	15,8	23,1	0,8	1,3	1,6
20	Токуда банк	20,8	19,4	-0,3	-0,5	-0,6	-7,3	-13	-18
21	Търговска банка Виктория	7,4	24,5	-5,9	-12	-1,8	-6,8	-13	-20
22	Тексим Банк	19,6	19,6	-1,5	-3,0	-4,5	-5,3	-9,1	-13

Източник: БНБ. Доклад за прегледа на качеството на активите и стрес теста на българската банкова система. Август 2016.

Що се отнася до възможността на банките да оцелеят при двата възможни сценария на развитие на икономиката, резултатите са представени в колона 5 и 6. Ясно се вижда, че в условията на базисния сценарий по-голямата част от банките показват положителна капиталова адекватност през периода 2016-2018 г. При него дванадесет банки биха подобрили капиталовата си база, а десет биха отчели спад в съотношението на базовия собствен капитал от първи ред към края на 2018 г. В този случай общата стойност на базовия собствен капитал от първи ред нараства с 1,4 млрд. лв., което представлява увеличение с 15,6% спрямо размера му към 31 декември 2015 г. При утежнения сценарий обаче, съотношението на базовия собствен капитал от първи ред се понижава с 4,6%. Изменението на това съотношение на ниво отделни банки е в диапазона от приблизително -20% (Търговска банка Виктория 2018 г.) до +1,6% (Ти Би Ай Банк 2018 г.). Според стрес теста при утежнен сценарий най-стабилни се оказват Ти Би Ай Банк, Сосиете Женерал Експрес банк и Обединена българска банка, показали положителна капиталова адекватност, а деветнадесет биха отчели спад.

Въз основа на резултатите от стрес тестването за всички банки са определени необходимите действия, в зависимост от конкретните им резултати. Така например за някои банки тези действия са само препоръки за подобряване на отделни политики, процедури и правила, докато към други са отправени изисквания за намаляване на рисково претеглените активи и увеличаване на капитала с цел възстановяване на капиталовите им буфери до адекватните на икономическото състояние нива. Такива увеличения са предвидени за Първа инвестиционна банка (205 701 млн. лв.), Инвестбанк (33 275 млн. лв.) и Търговска банка Виктория (3 117 млн. лв.). Според БНБ общият резултат от стрес теста показва устойчивост на отделните банки към бъдещи макроикономически и финансови смущения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелов, Г., Георгиева, Г. Стрес тестовете – инструмент за противодействие на криза или механизъм за въздействие върху банковата система. Предизвикателствата пред банковия мениджмънт: Научна сесия: Сборник с доклади - Свищов, 2015 г. АИ „Ценов”, 2015
2. Вътев, Ж. Анализ на банковата дейност. Авангард принт. Русе. 2016
3. БНБ. Доклад за прегледа на качеството на активите и стрес теста на българската банкова система. Август 2016.